

چگونه می توان یک جریان مستمر برای بهبود شرایط محیط زیستی خوزستان ایجاد کرد؟

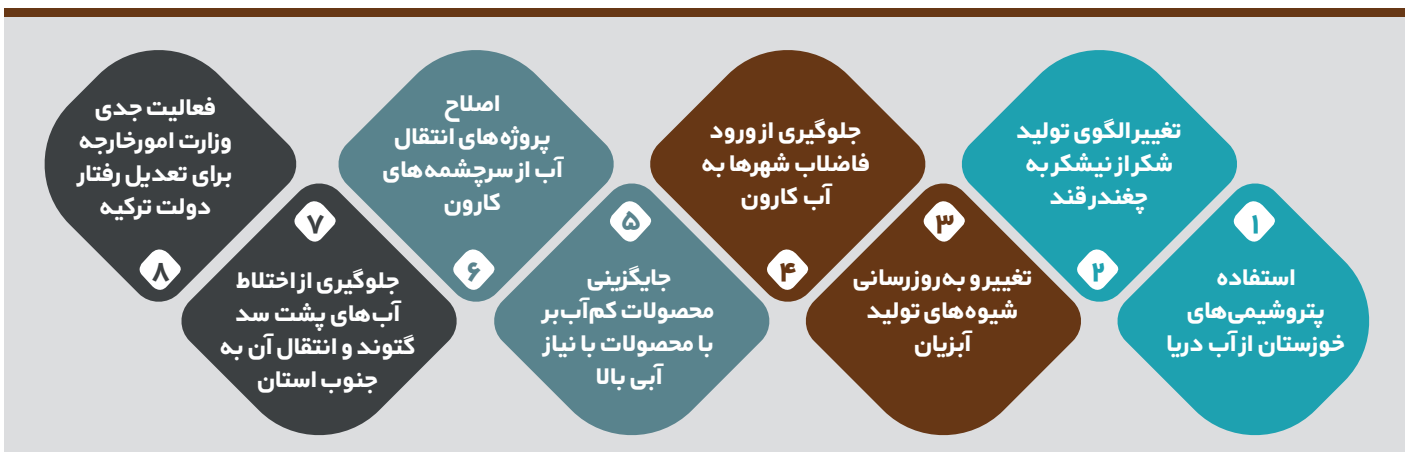
حفظ محیط زیست در ایران، نیازمند یک الگوی جدید کنشگری است.

اجرای موفق سیاست های محیط زیستی در بسیاری از موارد تنها با پشتوانه، پیگیری و ثبات قدم حرکت های مردمی به وقوع پیوسته است. در ایران نیز حل مسائل زیست محیطی مستلزم شکل گیری یک حرکت مردمی است تا به پشتوانه این پایگاه اجتماعی بتوان در مقابل تصمیماتی که به تخریب محیط زیست منجر می شوند، ایستاد.

این آلودگی سنگین، هر چند وقت یک بار حوادثی بحران زا به بار می آورد. دولت چین برای حل این مشکل برنامه ریزی های زیادی کرده بود اما همگی آن ها در مرحله اجرا شکست خورده بودند. این دولت در نهایت تصمیم گرفت سیستمی با عنوان «سامانه های اصلی رودخانه ای» (The River Chief Systems) راه اندازی کند که در زمینه کاهش آلودگی آب بسیار موفق عمل کرد. پژوهش های انجام شده نشان می دهد که اتکال این سیستم به مشارکت نیروهای مردمی یکی از اصلی ترین دلایل موفقیت این طرح بوده است. چشم انداز دولت چین در حل مسئله مبتنی بر ترکیبی از رویکردهای «بالا به پایین» و «پایین به بالا» است. استفاده از پشتوانه مردم و سازمان های غیردولتی کاستی های ذاتی رویکرد «بالا به پایین»، از جمله هزینه های بالای اطلاعاتی و نظارتی (ناشی از رابطه کارفرما-کارگزار) را جبران می کند، چرا که نیروهای مردمی بیش و پیش از همه با اولویت های محلی آشنا هستند و دسترسی دست اولی به اطلاعات دارند. به عنوان مثال در برخی مناطق چین که این برنامه به طور آزمایشی اجرا می شد، ساکنان محلی برای «گشت زنی» در اطراف رودخانه ها استخدام شدند تا اطلاعات دقیق تری برای شناسایی منابع آلودگی جمع آوری کرده و به دولت ها ارائه دهند. همچنین برای افزایش شفافیت، اجرای برنامه تحت پوشش رسانه ای وسیعی قرار گرفت. در ادامه این گزارش به برخی راهکارهای کارشناسی در ارتباط با مسئله کم آبی در خوزستان می پردازیم که در صورت برآورده شدن شرایط و طی شدن مراحل که اشاره کردیم، می توانند به حل این بحران کمک کنند.

و نهادهای غیردولتی در زمینه حکمرانی زیست محیطی محلی بهره ببرند. این نیروها به عنوان گروه هایی نظارتی و افشاگر عمل می کنند و مسئولین و مقامات محلی را از دادن وعده های توخالی در رابطه با مسائل محیط زیستی باز می دارند. برای دستیابی به این هدف، نخست باید نیروهای مردمی علاقه مند به تغییر سیاست های کنونی و اجرای سیاست های پایدار مشخص شوند. نیروهای مردمی می توانند طیف متنوعی را از تصمیم گیران، سیاست گذاران، انجمن ها و تشکل ها تا کارشناسان، رسانه ها، دانشگاهیان، شرکت ها و مردم عادی دربرگیرد. سپس بایستی ظرفیت ها، علایق و منافع موافقان و مخالفان سیاست های موجود و سیاست های پایدار شناسایی شوند؛ مسائل اولویت دار و راهبردهای حل آن ها تعیین شوند؛ اقدامات اجرائی مطابق با ظرفیت نیروهای مردمی طراحی شوند؛ اقدامات آزمایشی انجام شوند؛ و در نهایت نتایج مثبت و اقدامات موفقیت آمیز تعمیم داده شوند. تجربیات موفق سیاست گذاری محیط زیست در جهان نیز نشان می دهد که تنها با پشتوانه، پیگیری و ثبات قدم حرکت های مردمی می توان جلوی تخریب محیط زیست را گرفت؛ نگاهی بیندازیم به تجربه چین. بر اساس گزارشی که وزارت محیط زیست وقت چین در سال ۲۰۱۶ منتشر کرد، از هفت سامانه رودخانه ای اصلی چین، پنج سامانه آلوده تشخیص داده شده و بیش از ۶۰٪ از نمونه های آب زیرزمینی آزمایش شده آستانه آب سالم را برآورده نکردند. این در حالی بود که تخمین ها نشان می داد که ۳۰۰ میلیون نفر در معرض تهدید بیماری های ناشی از آب آلوده قرار داشته و یک پنجم زمین های زراعی آلوده به آلاینده های فلزات سنگین بودند.

ایران در سال های اخیر با بحران های زیست محیطی متعددی مواجه بوده است. مسئله کم آبی در خوزستان، که یکی از جدی ترین این بحران ها است، در روزهای اخیر نارضایتی های گسترده ای را در پی داشته است. عوامل متعددی همچون تغییر الگوی کشت بدون توجه به ظرفیت منابع، احداث سد های متعدد، افزایش جمعیت و عدم تناسب برنامه ریزی مدیریت منابع با نیازهای میان مدت و بلندمدت استان، تخریب پوشش جنگلی و مراتع زاگرس، بی توجهی به تالاب ها، استقرار صنایع آب بر و افزایش بارگذاری توسعه در بحران آب خوزستان دخیل بوده اند. در نتیجه ترکیبی از این عوامل، در حال حاضر شاهد نابودی کشاورزی و دامداری و افزایش فقر و بیکاری در استان خوزستان و مهاجرت های گسترده از این استان هستیم. اما برای حل این بحران چه می توان کرد؟ در ایران به طور معمول ورود کنشگران به بحران های اجتماعی پس از فراگیر شدن آن ها و وقوع نارضایتی ها، و در حمایت از افراد آسیب دیده صورت می پذیرد و با فروکش کردن اعتراضات، مسئله به فراموشی سپرده می شود. این در حالی است که دولت برای حل بحران های اجتماعی و به طور خاص بحران های زیست محیطی باید حضور فعالانه و مداخله مستمر کنشگران اجتماعی را تشویق کرده و به حمایت از شکل گیری حرکت های مردمی حول مسائل زیست محیطی و ایجاد شبکه های اصلاح محیط زیست در طول زمان بپردازد. در واقع، برای جلوگیری از تخریب هر چه بیشتر محیط زیست و آسیبی که این تخریب به فقرا می زند، کشورها بایستی به طور گسترده تری از مشارکت نیروهای اجتماعی، شهروندان عادی

۸ پیشنهاد کارشناسی برای حل بحران محیط زیست خوزستان

بحران آب در خوزستان به نابودی کشاورزی و دامداری، افزایش فقر و بیکاری در استان و مهاجرت‌های گسترده از این استان منجر می‌شود. برای حل این بحران و جلوگیری از تشدید آن چه می‌توان کرد؟

تغییر الگوی تولید شکر از نیشکر به چغندر قند

در حال حاضر ۲٫۵ تا ۳ میلیارد مترمکعب آب برای نیشکر خوزستان استفاده می‌شود. نیاز آبی بالای گیاه نیشکر به دلیل کشت این گیاه در ماه‌های گرم سال از اواسط مردادماه تا اواسط مهرماه باعث کاهش میزان آب‌دهی رودخانه کارون شده است. با توجه به این مسئله، تغییر الگوی کشت گیاهان با نیاز آبی بالا و جایگزینی گیاهان سازگار با کم‌آبی در بسیاری از مناطق از جمله خوزستان در جهت کاهش میزان برداشت آب امری ضروری است و می‌تواند بحران بی‌آبی را تا حدی کنترل نماید. در این مورد خاص، چغندر قند می‌تواند جایگزین نیشکر شود. چرا که تیپ پاییزه چغندر قند در خوزستان در فصل پاییز کشت و در اوایل فصل بهار برداشت می‌شود و به دلیل تداوم بارش‌ها در این فصل و نیز نیاز پایین این

که این صنایع، توسعه استفاده از منابع آب‌های شور و دریا را با استفاده از تکنولوژی‌های جدید در اولویت قرار دهند.

همچنین استفاده از فاضلاب‌های شهری تصفیه‌شده در این صنایع راه‌حل دیگری است که می‌تواند با همکاری شرکت‌های دانش‌بنیان و تکنولوژی‌های نوین اجرایی شود. در این راستا بایستی شرکت‌های سرمایه‌گذاری در بخش آب استان، تأمین آب کارخانه‌ها از محل تصفیه پساب بزرگ‌ترین شهر نزدیک به محل کارخانه، با استفاده از تکنولوژی‌های روز را در دستور کار قرار دهند. بدین ترتیب هم‌زمان با شروع احداث طرح می‌توان احداث تصفیه‌خانه و حتی احداث شبکه جمع‌آوری فاضلاب شهری را نیز بر عهده چندین سرمایه‌گذار در پارک‌های پتروشیمی و صنایع نیروگاهی و فولاد و یا سایر صنایع قرار داد.

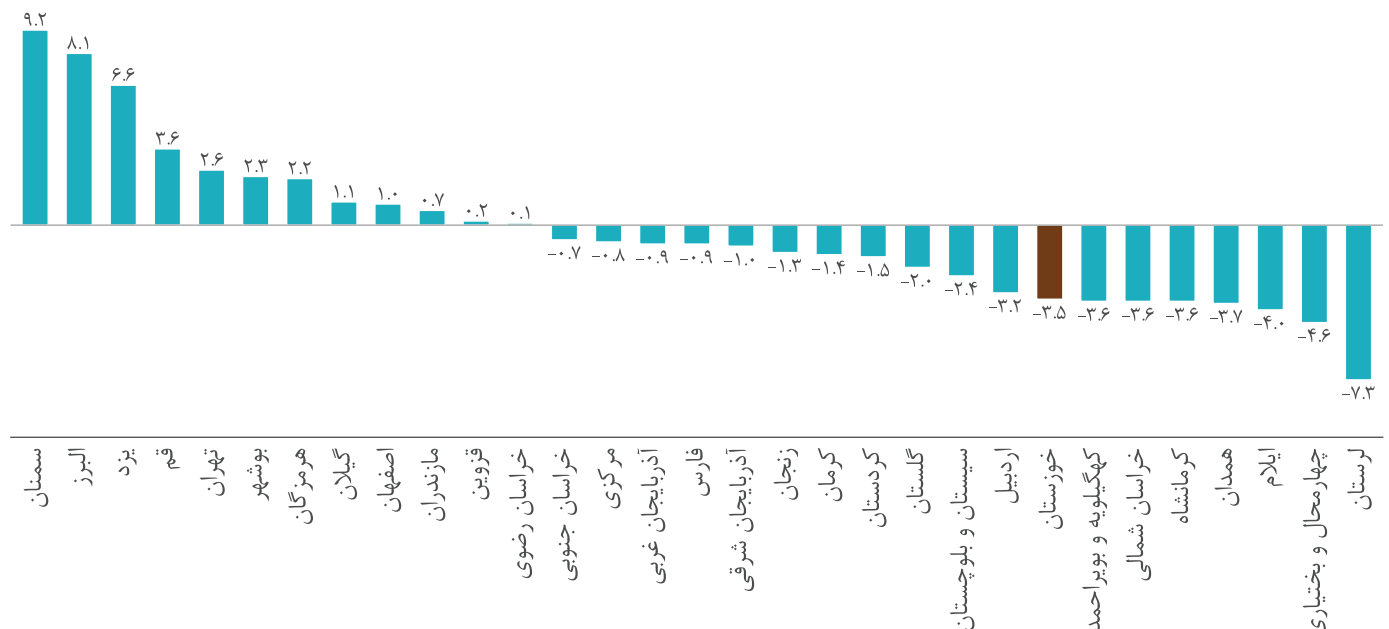
استفاده پتروشیمی‌های خوزستان از آب دریا

به اذعان کارشناسان، صنایع پتروشیمی جزو پرمصرف‌ترین صنایع آب‌بر، چنانچه تحلیل آمارهای گزارش مصرف آب در صنعت نشان داده است که در میان گروه‌های فعال صنعتی، تولید مواد و محصولات شیمیایی بالاترین سهم مصرف آب را در سال ۱۳۹۰ به خود اختصاص داده بودند. این صنایع به همراه صنایع غذایی و تولید فلزات اساسی تقریباً بیش از ۸۰ درصد آب مصرفی در کارگاه‌های بالاتر از ۱۰ نفر کارگر را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین براساس گزارش‌ها، مصرف آب سالانه پتروشیمی‌ها و صنایع بیش از ۱۰۲ میلیارد مترمکعب برآورد شده است.

با وجود چنین میزان بالایی از مصرف آب، صنایع بزرگ مستقر در استان هیچ استفاده‌ای از بازچرخانی پساب و یا آب دریا ندارند. در صورتی‌که صنایع بزرگی مانند مجتمع‌های فولادی و پتروشیمی برای استفاده از آب دریا و یا بازچرخانی پساب‌های موجود برنامه‌ریزی نکنند، در سال‌های آینده تولید آن‌ها ۵۰ درصد کاهش خواهد یافت. از این رو توصیه شده است که این نوع از صنایع حتی‌الامکان در مجاورت آب‌های آزاد یا رودخانه‌های پرآب و دائمی تأسیس شوند و لازم است

بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵، میزان خالص مهاجرت استان خوزستان ۳۵۰۰ نفر بوده است که در بین استان‌های کشور در هشتمین جایگاه استان‌های مهاجر فرست قرار دارد. با توجه به بحران‌های زیست‌محیطی در این استان، احتمالاً این مهاجرت‌ها در سال‌های آتی روندی افزایشی نیز خواهد داشت. شایان ذکر است که به جز خراسان شمالی، سایر استان‌هایی که در رتبه یک تا هفت قرار گرفته‌اند، استان‌های هم‌جوار استان خوزستان هستند.

میزان خالص مهاجرت سالانه استان‌های کشور طی دوره ۱۳۹۰-۹۵ (به هزار نفر)

محصول در فصل پاییز به آب، کشت آن در خوزستان توجه بسیار بالایی از نظر اقتصادی دارد. تحقیقات نشان می‌دهد در صورتی که ۲۵ درصد از اراضی توسعه نیشکر به کشت چغندر اختصاص یابد شاهد افزایش متوسط آبدهی رودخانه کارون در ورودی شهر خرمشهر به ۳۶۱ مترمکعب بر ثانیه خواهیم بود و اگر این میزان به ۵۰ درصد افزایش یابد، آبدهی رودخانه کارون به ۳۶۷ مترمکعب بر ثانیه افزایش می‌یابد.

البته بایستی اشاره کرد که در بررسی وضعیت تولید هر محصول کشاورزی، باید نگاهی جامع به مجموعه نهاده‌ها و پارامترهای مهم و تأثیرگذار در تولید آن محصول انداخت و با بررسی یک پارامتر مانند میزان آب مصرفی نمی‌توان به سود و ضرر واقعی محصولات پی برد. به علاوه تغییرات در زمین‌های زیر کشت، کل سامانه‌های کشت و صنعت را تحت تأثیر قرار می‌دهد و ممکن است به تعطیلی کارخانه‌ها و بیکاری‌های گسترده منجر شود.

تغییر و به‌روزرسانی شیوه‌های تولید آبریان

در سال حدود ۱ میلیارد مترمکعب آب برای تولید آبریان در خوزستان استفاده می‌شود. برخی نهادهای مسئول و کارشناسان، شیوه فعلی تولید آبریان در استان خوزستان را به علت کمبود آب، شیوه‌ای نادرست دانسته و استفاده از روش‌های جدید را توصیه می‌کنند. در این روش‌های جدید تولید آبریان به شیوه متراکم و فوق متراکم، مصرف آب می‌تواند به کمتر از یک‌دهم در مقایسه با تولید آبریان به روش سنتی برسد. همچنین در استخرهای تولید و پرورش آبریان به روش متراکم و فوق متراکم امکان تولید آبری مطابق با معیارهای جهانی امکان‌پذیر است و مدیریت بهتری را می‌توان برای افزایش کیفیت تولید آبریان اعمال کرد. در این راستا، پیش‌تر در استان خوزستان برای پرورش متراکم طرح‌هایی برای استفاده از اراضی کشاورزی و باغات در قالب ایجاد سایت‌های متراکم آماده شده است.

جلوگیری از ورود فاضلاب شهر اهواز و یا سایر شهرها به آب کارون

بررسی‌ها نشان می‌دهد که در اهواز، در ۲۳ نقطه فاضلاب

یکی از راهکارهای پیشنهادی برای بحران آب خوزستان جایگزینی تولید محصولات کم‌آب‌بر است. اما در تولید هر محصول کشاورزی، باید تمام نهاده‌ها و پارامترهای تأثیرگذار در تولید آن محصول را در نظر گرفت و با بررسی صرف میزان آب مصرفی نمی‌توان به سود و ضرر واقعی محصولات پی برد.

صنایع پتروشیمی به همراه صنایع غذایی و تولید فلزات اساسی تقریباً بیش از ۸۰ درصد آب مصرفی در کارگاه‌های بالاتر از ۱۰ نفر کارگر را به خود اختصاص داده‌اند. این صنایع بایستی در مجاورت آب‌های آزاد یا رودخانه‌های پرآب و دائمی تأسیس شوند و استفاده از منابع آب‌های شور و دریا را با استفاده از تکنولوژی‌های جدید در اولویت قرار دهند.

موردتوجه قرار گرفته‌اند. بر اساس مصوبه ستاد بحران استانداری خوزستان، تصمیم گرفته شده است کشت پرآب محصول برنج در خوزستان با توجه به کاهش شدید آب کاملاً ممنوع شود. بر همین اساس سازمان جهاد کشاورزی خوزستان الگوی کشتی را تنظیم کرده که در آن کشت‌های الگویی (به جز کشت برنج) جایگزین خواهند شد.

استان خوزستان در دو حوزه ذرت دانه‌ای و علوفه‌ای سرآمد است، اما به دلیل آب‌بر بودن تولید ذرت، سطح زیر کشت ذرت کاهش پیدا کرده است. اگر قرار بر ادامه کشت این محصول باشد باید ارقام زودرس و میان‌رس ذرت به جای ارقام دیررس جایگزین شوند. به طور کلی نیز، به دلیل تعرفه‌های واردات و عدم حمایت دولت، کشاورزان مجبور به کشت محصولاتی هستند که ظرف مدت زمان کم قابلیت عرضه به بازار داشته باشند. حل این مسئله،

خام به رودخانه کارون وارد می‌شود. همچنین به گفته یکی از مسئولان روزانه بیش از ۱۲۰ هزار مترمکعب فاضلاب شهری به رودخانه کارون می‌ریزد. به‌غیراز فاضلاب‌های شهری، برخی مدعی هستند که پساب‌های بیمارستانی و کشاورزی هم وارد رودخانه کارون می‌شوند، اما اداره حفاظت محیط‌زیست خوزستان این ادعا را رد می‌کند. این موارد در حالی است که برخی کارخانه‌های پیرامون این رودخانه نیز با سیستم تصفیه پساب ندارند و یا از آن استفاده نکرده و فاضلاب خود را درون این رودخانه تخلیه می‌کنند.

با تکمیل یکی از خطوط انتقال فاضلاب شرق به تصفیه‌خانه، می‌توان شش نقطه ورود فاضلاب شهری به رودخانه کارون را مسدود و از تخلیه ۲۵ هزار مترمکعب فاضلاب به رودخانه جلوگیری کرد. این راهکار می‌تواند به افزایش کیفیت آب رودخانه کارون کمک کند.

جایگزینی محصولات کم‌آب‌بر با محصولات با نیاز آبی بالا

به دلیل کاهش ۳۲ درصدی بارندگی در خوزستان، کشاورزان خوزستانی با خسارات بسیار زیادی در حوزه تولید محصولات کشاورزی روبرو شده‌اند؛ از این رو تمایل به کاشت محصولات جایگزین برای صرفه‌جویی در مصرف آب بالا رفته است و محصولاتی مانند زعفران، گل محمدی، کلزا و پسته به دلیل کم‌آب بودن بیشتر

روزانه بیش از ۱۲۰ هزار مترمکعب فاضلاب شهری به رودخانه کارون می‌ریزد. با تکمیل یکی از خطوط انتقال فاضلاب شرق به تصفیه‌خانه، می‌توان شش نقطه ورود فاضلاب شهری به رودخانه کارون را مسدود و از تخلیه ۲۵ هزار مترمکعب فاضلاب به رودخانه جلوگیری کرد.

نیروی کار و حمایت اجتماعی

گزارش بیست و چهارم | ۱۰ مرداد ۱۴۰۰

نیازمند برنامه ریزی بلندمدت و ثبات در دستگاه‌های دولتی است.

اصلاح پروژه‌های انتقال آب از سرچشمه‌های کارون به سایر استان‌ها

تاکنون ۱۰ طرح انتقال آب از سرشاخه‌های کارون بزرگ (کارون و دز) به فلات مرکزی اجرا شده یا در حال اجراست. برخی بر این باورند که اجرای این طرح‌ها سهم چندانی در بحران آب خوزستان ندارد. برای مثال، خبرگزاری فارس مدعی است که حجم انتقال آب از سرشاخه رودهای دز و کارون توسط سه تونل کوه‌رنگ و تونل بهشت‌آباد در سال‌های ترسالی از ۷۸۰ میلیون مترمکعب در سال فراتر نمی‌رود. این خبرگزاری نتیجه می‌گیرد که مشکل اساسی خشک‌سالی اخیر خوزستان مرتبط با پایاب کرخه است که هورالعظیم و روستاهای غرب خوزستان را سیراب می‌کند درحالی‌که هیچ تونل انتقال آبی در سرشاخه کرخه وجود نداشته و اساساً تمامی آورد سالیانه این رودخانه در استان خوزستان مورد استفاده قرار می‌گیرد.

با این حال برخی از کارشناسان طرح‌های انتقال آب از سرشاخه‌های کارون را علت اصلی خشک‌سالی در این استان تلقی کرده و خواستار توقف طرح‌های انتقال آب هستند. مطابق این دیدگاه استانی که بیشترین آسیب‌ها را از انتقال آب کارون متحمل می‌شود، خوزستان است. این کارشناسان با انتقال آب برای جبران کمبود آب شرب مخالف نیستند اما حجم این طرح‌ها نشان می‌دهد که هدف از اجرای آن‌ها نه تأمین آب شرب که تأمین نیاز کشاورزی و صنعت در مناطق مرکزی است. هفتمین طرح انتقال آب کوه‌رنگ ۳، برای انتقال ۲۵۰ میلیون مترمکعب از سرشاخه‌های کارون به زاینده‌رود اجرا شده که پیش از تکمیل در حال بهره‌برداری است. طرح بهشت‌آباد نیز برای انتقال یک میلیارد و ۱۰۰ میلیون مترمکعب آب از کارون به استان‌های اصفهان، کرمان و یزد برنامه‌ریزی شده است.

جلوگیری از اختلاط آب‌های پشت سد گتوند و انتقال آن به جنوب استان

راه‌کارهای ارائه شده برای حل مشکل شوری آب سد گتوند، گزینه‌های کاملاً متناقضی از جمله تخریب سد، دور زدن مخزن آن، ادامه فعالیت عادی سد و اختصاص بودجه برای راه‌اندازی فاز دوم نیروگاه سد هستند که از

به اعتقاد کارشناسان محیط‌زیست، آب‌گیری سدهای ترکیه، بحران ریزگردها و محیط‌زیستی و بحران آب را در عراق و ایران تشدید می‌کند. بنابراین ایران و ترکیه بایستی بکوشند از طریق دیپلماسی راه‌حلی برای این مشکل بیابند.

دولت چین با راه‌اندازی سیستمی با عنوان «سامانه‌های اصلی رودخانه‌ای»، با اتخاذ رویکردی از پایان به بالا و استفاده گسترده از مشارکت مردمی و محلی توانست آلودگی آب رودخانه‌های این کشور را به طور قابل توجهی کاهش دهد.

ترکیه آسیب‌های بسیاری به این دو رودخانه و مناطق پایین‌دست وارد ساخته است. اوج پروژه‌های سدسازی ترکیه پروژه بزرگ جنوب شرقی آناتولی (GAP) است که با ۲۲ سد ظرفیت مهار ۱۲۰ میلیارد مترمکعب آب را دارد. کارشناسان محیط‌زیست می‌گویند آب‌گیری این سدها، بحران ریزگردها و محیط‌زیستی را در عراق و ایران تشدید می‌کند و آن را به مرزهای غیرقابل‌تحملی خواهد کشاند. به گفته کارشناسان اگر پروژه خطرناک سدسازی‌های ترکیه همچنان ادامه پیدا کند، مسائل امنیتی و حتی جنگ آب و بحران آب در منطقه را به همراه داشته باشد. در سال ۱۳۹۵، ایران تلاش کرد قطعنامه‌ای برای مقابله با ریزگردها در سازمان ملل متحد به تصویب برساند که هرچند به سرانجام رسید اما پیگیری خاصی بعد از آن انجام نشد. بنابراین، اکنون استانبول و تهران باید به همکاری با یکدیگر از راه دیپلماسی بپردازند، تا از وقوع آثار خطرناک محیط‌زیستی این پروژه‌ها جلوگیری نمایند.

سوی صاحب‌نظران مختلف مطرح شده‌اند. همچنین یک پژوهش صورت‌گرفته در دانشگاه تهران، دو راهکار مدیریت مخزن و خط انتقال آب شور به حوضچه‌های تبخیر نمک توسط خط لوله به محدوده‌ای در فاصله ۳۵ کیلومتری از بدنه سد به عنوان بهترین راه‌حل‌ها انتخاب شدند. همچنین انتقال آب سد گتوند از طریق لوله‌گذاری، انحراف رودخانه کارون و شست‌وشوی سریع مخزن از دیگر راهکارهای پیشنهادی بوده‌اند.

در این بین برخی کارشناسان مدیریت مخزن، تخلیه به خلیج فارس و تخلیه در حوضچه‌های تبخیری را بهترین راهکارهای علاج بخشی سد گتوند می‌دانند چراکه برچیدن سد که ۶۰ هزار میلیارد ریال هزینه برمی‌دارد، گزینه مناسبی نبوده و عوارض آن بیش از مزایای آن است. برخی دیگر از منابع نیز می‌گویند که بهترین گزینه تعطیل شدن سد است چراکه انحراف مسیر رودخانه کارون ۹۰ هزار میلیارد ریال هزینه خواهد داشت که سه برابر کل بودجه‌ای است که برای ساخت آن مصرف شده است.

فعالیت جدی وزارت امور خارجه برای تعدیل رفتار دولت ترکیه

سیستم رودخانه دجله و فرات، بخشی از هلال حاصلخیزی است که شوریهایی مانند ایران، سوریه، عراق و ترکیه را در برمی‌گیرد. سرچشمه هر دو رودخانه، از منطقه کوهستانی آناتولی ترکیه آغاز می‌شود؛ حدود ۹۰ درصد از جریان فرات، در داخل مرزهای ترکیه سرچشمه می‌گیرد و این کشور، ۵۱ درصد از حجم آب سالانه را که در نهایت با دجله ترکیب می‌شود، فراهم می‌کند. سدسازی‌های متعدد

برخی از کارشناسان طرح‌های انتقال آب از سرشاخه‌های کارون را علت اصلی خشک‌سالی در این استان تلقی کرده و خواستار توقف طرح‌های انتقال آب برای تأمین نیاز کشاورزی و صنعت در مناطق مرکزی هستند. این کارشناسان با انتقال آب برای جبران کمبود آب شرب مخالف نیستند.